

‘Zorgtuinderij in de buurt’

Beleidsnota

Stichting Mens en Tuin

April 2013

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Historische context
3. Ontwikkelingen
4. Probleemstelling
5. Analyse
6. Uitwerking van de vier pijlers
  - 6.1. De zorg
  - 6.2. De tuinderij
  - 6.3. De buurt
  - 6.4. De stadslandbouw
7. Conclusie
8. Tijdspad
9. Organisatie
10. Financiën

Inleiding

Historische context

Mens en Tuin werd in 1986 opgericht om een alternatief te bieden voor de groter wordende groep rand-maatschappelijken in Den Haag. In de praktijk bleek dat de afstand voor deze groep naar de toentertijd belangrijke maatschappelijke organisaties (te) groot was. De combinatie van laagdrempeligheid, werk in de natuur in een overzichtelijke tuin tezamen met een duidelijke inbedding in de samenleving bracht het resultaat dat velen de weg vonden en nog steeds vinden naar Mens en Tuin.

De Gemeente Den Haag (afdeling Groenvoorziening) stelde het schooltuincomplex aan de Hillenraadweg ter beschikking, de maatschappelijke inbedding zorgde voor alle materiele voorzieningen op de tuin en de Gemeente (afdeling Zorg en Welzijn) zorgde voor de financiën voor twee parttimers.

Ontwikkelingen

Mens en Tuin heeft in de jaren daarna een duidelijke plaats ingenomen als dagvoorziening in het circuit van de zorg rondom rand-maatschappelijken. Deze groep ontwikkelde zich steeds meer naar sociaal-psychiatrische problematiek. De zorg- en begeleidingskant werd in de loop der jaren intensiever. Daarnaast was Mens en Tuin een goede plek voor vele mensen met een verstandelijke beperking en voor wat we nu noemen de groep 'burn-out' en 're integranten'. Ook vinden mensen met een verslavingsachtergrond de weg naar Mens en Tuin, vooral in hun resocialisatiefase.

Rondom het jaar 2000 kreeg Mens en Tuin erkenning bij het Ministerie van VWS en kon een AWBZ relateerde zorginstelling zorggeld bemachtigen voor een aantal geïndiceerden op Mens en Tuin voor hun specifieke zorg. Daarmee kwam er een aantal uur een betaalde medewerker van deze zorgorganisatie voor deze cliënten.

Midden in de begin jaren van deze eeuw werd duidelijk dat de giftenstroom van particulieren aan het opdrogen was. Mens en Tuin was 'gewoon' geworden.

Daarmee ontstond een financieel probleem omdat de materiele kosten niet meer binnenkwamen. De Gemeente stelde dat Mens en Tuin van grote waarde was voor Den Haag en verhoogde de subsidie en bracht deze subsidie onder in het dak- en thuislozen-programma van de vier grote steden. In Den Haag was dit 'Den Haag Onder Dak'.

Hoewel Mens en Tuin hier weinig cliënten van had, kwamen er de eerste jaren toch ook van deze doelgroep cliënten bij. Later werd dit weer minder.

Wel bleef het aantal cliënten op jaarbasis gelijk: rondom de 50.

Een andere, meer inhoudelijke ontwikkeling was de ontdekking/ervaring dat kunstzinnig werk als aanvulling op de dagbesteding in de tuin enorm tot de ontwikkeling van de cliënten bijdroeg. Maar niet alleen hun ontwikkeling werd zichtbaar, ook de

maatschappelijke waardering ervan. Dit mondde uit in een tentoonstelling van dit kunstzinnig werk van de cliënten in Studio Pulchri in Den Haag; de eerste tentoonstelling van niet ingeschreven deelnemers van dit genootschap. Het leverde bijzonder lovende woorden op o.a. van wethouder Baldewsingh. Een ander gevolg was dat Mens en Tuin een bijzonder kunstwerk kreeg van de Hongaarse kunstenaar Tamas Kazas, die het werk 'Schuilplaats voor Kleurrijkheid' schonk, een observatiekas voor plantengroei onder gekleurd glas.

De laatste twee ontwikkelingen liepen wat gelijktijdig.

Allereerst werd geïnventariseerd hoe Mens en Tuin naar een meer bedrijfsmatige kant kon uitgroeien. Dit werd het project 'Metamorfose naar Kwaliteiten'. Hierin werd onderzocht en benadrukt dat, wilde Mens en Tuin meer bedrijfsmatig uit kunnen groeien, zowel de grond verbeterd moest worden d.m.v. van drainage en dat er meer werk in de winter moest komen, o.a. d.m.v. een glazen tuinkas.

Dit project werd met succes afgerond met de opening van deze tuinkas op het feest van het 25 jarig bestaan. Hiermee was de basis gelegd voor een toekomst als zorgtuinderij. De andere ontwikkeling was die met het verbinden met de buurt en met andere wat nu stadslandbouw initiatieven wordt genoemd. Dit was in 2012 wel een duidelijk punt maar nog pril.

De laatste ontwikkeling is dat de Gemeente na een evaluatie van 'Den Haag Onder Dak' tot de slotsom kwam dat Mens en Tuin weinig bijdroeg aan de realisatie van het probleem van de dak- en thuislozen. Hoewel Mens en Tuin nog altijd meer dan 50 cliënten met allerlei ingewikkelde problematiek opvangt en begeleidt, maar deze niet in het dak- en thuislozencircuit zitten, was het oordeel van de Gemeente dat de subsidie werd stopgezet. Voor 2013 werd een afbouw subsidie verstrekt welke loopt tot 30 juni 2013.

Na 27 jaar zou dit een einde van Mens en Tuin en haar biologisch-dynamische tuin kunnen betekenen.

Probleemstelling

Heel snel werd door het bestuur onderzocht of er met name AWBZ partners te vinden waren die de zorg en desnoods de tuin konden overnemen. Twee zorgorganisaties gaven aan dat ze in de huidige tijd van meer risico's dit financieel niet konden bolwerken zonder een bijdrage van de Gemeente.

Een ander spoor liep ook dood doordat de AWBZ gelden niet overgedragen konden worden aan een andere zorgorganisatie (AWBZ gelden volgen niet de cliënt, maar worden toegekend aan een instelling).

Hiermee stond het bestuur voor een duivels dilemma: of sluiten omdat geen enkele zorgorganisatie mogelijkheden zag binnen de huidige context of doorgaan en alle cliënten vragen om hun zorgaanpakken om te zetten naar een persoonsgebonden budget. Dit laatste lijkt een gemakkelijke oplossing, maar een pgb levert bij omzetting altijd minder

op, wat een risico is voor de cliënten en hun familie en de administratie van een pgb is een wezenlijke belasting voor het thuismilieu, wat velen afschrikt. Een duidelijk risico dus.

Hiermee is zowel de historische context van Mens en Tuin geschetst als de ontwikkeling welke leidde naar het genoemde dilemma.

Analyse

Mens en Tuin heeft in de afgelopen bijna 30 jaar een duidelijke plek ingenomen in het Haagse zorgveld. Het betreft hier een plek in de dagbesteding. Vele verschillende doelgroepen kunnen er terecht. De laagdrempeligheid wordt als kenmerkend gezien. Met de overdracht van een flink stuk van de zorg is er een tweedeling ontstaan die goed functioneerde zolang de geldstroom beschikbaar waren.

Nu dit wijzigt lijkt dit juist een probleem te zijn.

De wetmatigheden van de AWBZ met de grote spelers die hun eigen belangen hebben staan de ontwikkeling van Mens en Tuin nu duidelijk in de weg. Ook de Gemeente zet in op samenwerking met alleen grote zorgorganisaties. Het resultaat is niet hoopgevend voor de kleinere organisaties die de smeerolie van de zorg (moeten) zijn. Blijkbaar lijkt hier niet het belang van de cliënt centraal te staan, maar de efficiency van het systeem. Dat zij zo en is derhalve een gegeven.

Wil Mens en Tuin voor de zorg van de cliënt staan, dan is financiering nodig die direct aan de cliënt gekoppeld is, het persoonsgebonden budget dus. Tevens zal een goed achtervang-netwerk opgezet moeten worden voor de noodzakelijke continuïteit.

Een ander punt waar hier aan gerefereerd moet worden is de ontwikkeling de laatste jaren in de branche van zorgboerderijen en zorgtuinderijen. Uit ervaring en onderzoek blijkt dat er een basis van inkomsten moet zijn vanuit een eigen bedrijfsvoering. Dat geeft een eerste minimale basis van het initiatief. Hier lijkt Mens en Tuin de voorwaarde voor gecreëerd te hebben vanuit het afgesloten project 'Metamorfose naar Kwaliteit'. Wel moet dit nog verder uitgerold worden naar afzet en maatschappelijke verankering.

Mens en Tuin heeft zich de laatste jaren meer gericht op de buurt. Zo werd het onderzoeksproject 'Maatschappelijk tuinonderhoud in de buurt' gestart. Dit hield in dat onderzocht werd of er bij maatschappelijk organisaties mogelijkheden waren om tuinonderhoud te verrichten tegen een tarief dat en voor die organisaties en voor Mens en Tuin aantrekkelijk waren. Dit onderzoek leverde een voorzichtig positief beeld op. Echter waren de materiele investeringen er niet in opgenomen. Hier ligt een opgave voor het bestuur.

Tevens is een beweging gemaakt een eerste verkenning te doen om de buurt meer van de tuin te laten beleven. Zo is er met verpleeghuis Sammersbrug (de 'buren') de afspraak gemaakt om hun bewoners onze tuin te laten beleven. Dit is erg positief ontvangen. Wel

werd duidelijk dat er goede afspraken en regels moesten komen zodat onze kwetsbare deelnemers zich veilig konden voelen. Voldoende om dit punt verder te ontwikkelen.

Het laatste punt is die van de ontwikkeling van de zogenaamde stadslandbouw. Hier is in de andere grote steden als Rotterdam en Amsterdam al een flinke ontwikkeling in te zien. Ook in Den Haag komt dit nu van de grond. Mens en Tuin heeft zich op dit gebied al een partner getoond. Het lijkt een goede zaak hier nog meer een verbindende rol te gaan spelen, omdat deze maatschappelijk trend tot de kernwaarden van Mens en Tuin behoort.

Voor al deze vier punten: zorg, tuinderij, buurt en stadslandbouw, die we de vier pijlers van Mens en Tuin kunnen noemen, is het zaak goed uit te klaren hoe ze ten opzichte van elkaar staan, hoe verantwoordelijkheden in kaart gebracht kunnen worden, hoe ze tot beleid kunnen worden en voor elk onderdeel op maatschappelijk draagvlak kan worden gerekend.

Uitwerking van de vier pijlers

1. De zorg

Mens en Tuin heeft de laatste jaren veel energie gestoken om de zorg voor de cliënten goed in kaart te brengen en af te stemmen op de individuele behoefte van de cliënt. Zo zijn alle zorgdossiers volgens de laatste inzichten van het kwaliteitscertificeringsorgaan HKZ als prima beoordeeld bij de her-certificering van 2012.

De voortgang van de zorg is hiermee van een solide basis voorzien, omdat al die uitstekend beoordeelde zorgplannen ook daadwerkelijk functioneren.

Reden te meer om de doorstart te realiseren.

Hiervoor werd al gesteld dat nu de enige kans op doorstart is dat de cliënten hun zorgafname doen via een persoonsgebonden budget. Voor zorgorganisaties is er de andere mogelijkheid is om via hun eigen budget zorg in te kopen bij Mens en Tuin. De reacties van de cliënten en hun familie is hoopgevend.

2. De tuinderij

Zoals reeds hierboven gerefereerd is, is in de periode 2009-2011 het project 'Metamorfose naar Ontwikkeling' ter hand genomen en met succes gerealiseerd. Met hulp van vele fondsen kon zowel de grond gedraineerd worden als ook kwam een tuinkas beschikbaar waar in koude en natte tijd goed gewerkt kon worden. Verder werd de schuur werd opgeknapt en voorzien van een goede omkleedruimte.

Hiermee was de voorwaarde voor de inrichting van een tuinderij voor eenjarige biologische planten gerealiseerd. Het jaar 2012 was een proefjaar om te testen hoe de opkweek en afzet zou lukken. Er waren wel enkele opstartproblemen omdat het nieuwe ritme en druk van de productie soms de cliënten teveel werd.

Maar hier is goede ervaring opgedaan, zodat voor 2013 er met vertrouwen naar een succesvolle afronding uitgekeken wordt.

3. De buurt

Vanuit de geschetste ontwikkelingen zijn twee beleidslijnen verder te ontwikkelen.

1. De buurt mogelijkheden bieden om gebruik van de tuin te maken. De (deel)gemeente zet enorm in op meer leefbaarheidspunten te creëren in de wijk om zo de wijk leefbaarder te laten worden. Mens en Tuin kan hier een positieve bijdrage aan leveren, met name in het weekend als er geen cliënten zijn.

Er kunnen dan ook thema's aangeboden worden die met de natuur en de wijk samenhangen, zodat een verdere gezamenlijke verantwoordelijkheid gestalte kan krijgen. Op dit punt zal het bestuur zwaar inzetten. Het gaat immers ook om de maatschappelijke waarde voor een groter geheel zichtbaar te maken.

Dit punt wordt dan ook nader uitgewerkt in een separaat projectplan 'Mens en Tuin in de Buurt'.

2. Het maatschappelijk tuinonderhoud in de buurt. In onze wijk zijn verschillende grotere zorginstellingen die vaak ook tuinen hebben welke onderhoud vragen. In 2012 is onderzocht hoe Mens en Tuin een bijdrage aan dit tuinonderhoud kan leveren zodat verdere integratie van cliënten met de wijk nog meer zichtbaar wordt.

Voorzichtige berekeningen leverde het beeld dat dit financieel haalbaar is. Echter ontbreken voor dit punt de financiën voor de aanschaf van de benodigde gereedschappen en aanverwante kosten. Ook hier is een apart projectplan voor geschreven 'Maatschappelijk tuinonderhoud in de Buurt'.

4. Stadslandbouw

Sinds enige jaren is er landelijk een duidelijke ontwikkeling zichtbaar naar wat nu genoemd wordt 'stadslandbouw'. Hierin komen een aantal maatschappelijke ontwikkelingen bijeen als 'urban gardening', daktuinen, 'voedsel in de stad' enz. Het is een netwerk van vele initiatieven. Mens en Tuin voelt zich en is ook daadwerkelijk verbonden met deze initiatieven.

Zij wil in deze ontwikkeling dan ook een zichtbare rol spelen. Niet alleen als medeorganisator van het netwerk, maar ook als toeleverancier van biologische planten voor de vele projecten die hier onder vallen.

Conclusie

Mens en Tuin heeft niet alleen een zichtbare en specifieke plek in het Haagse zorgveld verkregen, maar ook een zichtbare plek in de stadslandbouw-beweging. De voorwaarden voor een bescheiden tuinderij voor biologische planten zijn gerealiseerd, alsmede ook contacten in de buurt en het verder uitrollen van genomen beleidskeuzes hierin.

Hiermee zijn voor de genoemde pijlers van beleid van Mens en Tuin de voorwaarden gecreëerd om met vertrouwen de komende jaren tegemoet te treden.

Tijdspad

De ontwikkelingen komen nu versneld bij elkaar. Dat vraagt om met vereende krachten helder per pijler de beleidspunten om te zetten in acties die in de tijd staan.

1. De zorg.
  - Omzetting naar pgb mei en juni
  - Alle administratie daarop inrichten mei en juni
  - Communiceren met zorgtoeleiders mei en juni

2. De tuinderij
  - Winkel inrichten nov
  - PR rond winkel nov-febr

3. De buurt
  - Opstellen programma zaterdagen nov
  - Bekendmaken , PR, flyers enz. febr
  - Afstemming met coördinerende vrijwilligers
  - Vrijwilligersbeleid afronden dec
  - Tuin reglement opstellen juli
  - Renovatie keukentje febr
  - Tuinpad rolstoeltoegankelijk maken nov-dec

4. De stadslandbouw
  - Intensiveren deelname netwerk mei- juli

Organisatie

In de organisatie van Mens en Tuin zal een verandering optreden doordat de samenwerkende zorgorganisatie zich terugtrekt.

Dit betekent dat alle organisatorische processen (zorg, tuinderij, onderhoud, PR enz.) rechtstreeks onder het bestuur vallen, dat de processen zal aansturen.

De activiteiten zullen deels door haarzelf worden uitgevoerd en deels gedelegeerd.

Het bestuur is eindverantwoordelijk. Zij benoemt uit haar midden een coördinerend lid die optreedt namens het gehele bestuur. Deze is aanspreekpunt voor ieder in de organisatie en rapporteert elke maand het bestuur en de medewerkers.

Financiën

Zonder meer kan gezegd worden dat de financiële situatie kritisch is. Immers per 30 juni houdt de gemeentelijke subsidie op. Daartoe realiseert het bestuur o.l.v. de penningmeester de volgende acties:

1. Fondsenwerving voor exploitatiesubsidie voor de overbrugging van de periode juli tot en met december.
2. Financiële actie onder oud-deelnemers, oud- donateurs en sympathisanten.
3. Fondsenwerving voor separate projecten.

Het bestuur zal deze activiteiten verzorgen, zodat van een redelijke overgang kan worden gesproken.